

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hyvinkään kaupungin asiantuntijalausunto (KH 278/2017) erityisesti työvoimapalveluista maakunta-uudistuksessa HE 15/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi pohjalta.

Lausunto:

Hallituksen Maakuntalaki esityksessä 2. luku 6 § maakunnan tehtäväalat kohdassa 9 mainitaan maakunnille siirtyvän tehtävänä nyt valtiolla olevien yritys-, työ- ja elinkeinopalvelujen järjestäminen. Tämä on ainoa kohta koko HE 15/2017 lakiesityspaketissa (=yht. 1002 sivua), jossa pykälätekstissä mainitaan julkisten työvoimapalvelujen siirtymisestä maakuntahallintoon. Laki esityksessä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä työvoimapalveluja ei mainita sanallakaan.

Nykyisessä lainsäädännössä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja valtion työ- ja elinkeinotoiminnan palvelut kuitenkin linkittyvät hyvin tiivisti toisiinsa ja asiakkaat käyttävät myös molempia palveluita samanaikaisesti. Keskeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon lakeja työvoimapalveluiden näkökulmasta ovat mm. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001), Laki työllistymistä edistävistä monialaisesta yhteispalvelusta (1369/2014), Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ja Terveydenhuoltolaki (1326/2010).

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiesityksen 9§ ja 13§ säädetään asiakkaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja toiminnan yhteensovittamisesta kunnan, valtion ja maakunnan muiden palveluiden kanssa. Työvoimapalveluiden osalta tämä ilmeisesti merkitsisi maakuntahallinnon julkisten kasvupalveluiden osuutta. Vastuu laaja-alaisesti yhteen sovitettuja palveluja tarvitsevien asiakasryhmien ja asiakkaiden tunnistamisesta, palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien määrittelemisestä sekä asiakasta koskevan tiedon hyödyntämisestä eri tuottajien välillä on maakunnalla. Toisaalta samaisessa lakiesityksen 12§ säädetään asiakkaan vapaudesta valita sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tuottaja.

Hallituksen lakiesitykseen sisältyy sisäänrakennettu ongelma sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että työvoimapalveluiden näkökulmasta. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja työvoimapalveluiden nykyisillä asiakkailla on usein monialainen palvelujen yhteensovittamisen tarve, jota nykyisen sosiaalihuoltolain mukaisesti koordinoi sosiaalialan ammattihenkilö. Jos valinnanvapauslainsäädäntö koskee laajasti sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita että työvoimapalveluita, niin on vaarana, että koko maakunnan palvelujärjestelmä pirstoutuu pahasti eikä yksittäisellä asiakkaalla ole mitään mahdollisuutta hahmottaa minkä palvelun hän valitsee puhumattakaan siitä, että sosiaalihuolto pystyisi yhteen sovittamaan ja koordinoimaan asiakkaan tarvitsemia palveluita. Esitykseen on sisäänrakennettuna ajatus, että kaikki asiakkaat tuntevat palvelujärjestelmän hyvin ja osaavat aina valita palvelun oikein. Mitä jos ilmenee, että asiakas on valinnut "väärin" ja asiakas on kuitenkin sidottu valitsemaansa palveluun määräajan? Asiakkaiden voimavarat vaihtelevat ja heidän kykynsä tunnistaa tarvitsemansa palvelut eivät ole samanlaiset. Erityisessä riskiasemassa ovat kaikista heikoimmassa asemassa olevat asiakkaat, jotka ovat syrjäytymisvaarassa tai jo syrjäytyneet ja joilla on monen samanaikaisen palvelun tarve sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa että työvoimapalveluissa. Jos palvelujärjestelmä on pirstaleinen tai vaikeasti hahmotettava, niin myös asiakas pirstaloituu eikä kokonaisuus ole kenenkään hallussa.

Monialaisen työllistymistä edistävän yhteispalvelun tarve on suuri ja kasvava. Nykyinen TYP-laki on jo nyt osoittanut tarpeellisuutensa eli TE-toimiston, Kelan, sosiaalihuollon ja terveydenhuollon asiantuntijat toimivat yhdessä asiakkaan työllisyyden edistämisessä. Tämän hyvin toimivan mallin roolin tulee vahvistua yhtenä merkittävänä yhteisenä palvelumuotona sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että työvoimapalvelujen näkökulmasta katsottuna tulevassa maakunnassa. Tätä palvelua on myös syytä vahvistaa ennen kaikkea osaamisen ja koulutuksen näkökulmasta. Ajan tasainen osaamispääoma on myös parasta sosiaaliturvaa.

TYPin toimintamalli on kuitenkin vain yksi osa työvoimapalveluista. Kuntouttavan työtoiminnan merkitys on erittäin suuri kunnissa, joissa on rakenteellista pitkäaikaistyöttömyyttä. Kuntouttavan työtoiminnan jakaminen työkykyä ylläpitävään ja työelämään suuntaavaan palveluun on tärkeää, koska osa työnhakija-asiakkaista ei ole heti työkuntoisia avoimille työmarkkinoille. Aktivointi on varsinkin pitkäaikaistyöttömille ja nuorille oleellinen osa tuloksellista työllistymistä. Tarvitaan toimiva palveluohjaus, jotta asiakas voi siirtyä joustavasti palvelusta toiseen kuntoutumisen edetessä tavoitteena muutoksen aikaansaaminen kuten työllistyminen avoimille työmarkkinoille tai kouluttautuminen. Nyt jää hyvin epäselväksi mitkä tulevat eri toimijoiden roolit ja tehtävät olemaan työvoimapalveluissa maakuntahallintoon siirtymisen myötä: Mitkä tehtävät työvoima- ja elinkeinopalveluista hoitavat kunnat, mitkä hoitaa maakuntahallinto julkisena toimijana ja mitkä yksityiset toimijat (=yhtiöt) ja mitkä kolmassektori (järjestöt, säätiöt)? Kuntouttavan työtoiminnan rooli jää harvinaisen epäselväksi. Kuitenkin tässä olisi mahdollisuus hakea synnergiaetuja ja kehittää ja yhdistää kunnan nykyisten työllisyyspalveluiden hyviä käytäntöjä ja julkisten TE-palveluiden tehtäviä. Maakunnan tuottamien työvoimapalveluiden tulisi kattaa koko työllistymisen polku ja työotteen tulisi olla nopeasti ja joustavasti reagoiva ja tulokseen pyrkivä. Tähän tarvitaan myös aktiivista elinkeinopolitiikkaa ja tiivistä yritysysteistyötä, jolla mahdollistetaan avoimille työmarkkinoille siirtyminen sujuvasti. Järjestelmän tulisi kokonaisuudessaan tukea työnhakijaa.

Terveystarkastuslaki velvoittaa kunnat järjestämään työttömille terveystarkastukset ja muut ehkäisevät terveystarkastukset. Nämä on nyt järjestetty kunnissa hyvin eri tavoin. Maakuntahallinnossa olisi mahdollisuus järjestää työttömien terveystarkastukset sujuviksi samanlaisella toimintamallilla, jolloin asiakkaat saisivat yhdenvertaiset palvelut.

Avainasioita toimivia työvoimapalveluita järjestettäessä ovat asiakaslähtöisyys, tiivis monialainen verkostoyhteistyö, palvelujen järjestäminen keskitetysti (kokonaisvaltainen palvelu ja tiedon liikkuminen sujuvasti) sekä varhainen tuki työnhakijalla kaikissa työllistymisen vaiheissa. On olennaista, ettei ketään joka apua tarvitsee, jätetä yksin ongelmiansa kanssa.

Olennaista on myös, etteivät lakiesitykset ole ristiriidassa Perustuslain 6§ ja 18§ kanssa. Jos palvelujärjestelmästä tulee sekava ja pirstaleinen ja ohjaus tapahtuu muun kuin julkisen vallan toimesta, niin silloin asiakkaiden yhdenvertaisuus ei toteudu eikä myöskään työvoima ole enää julkisen vallan suojeluksessa.

Hyvinkäällä 3.4.2017

Hanna Kivelä
Aikuisten palveluiden päällikkö
p. 040 637 7771
hanna.kivela@hyvinkaa.fi